

Beslut

efter kvalitetsgranskning av stimulerande
undervisning för elever i årskurs 4 som ligger
långt fram i sin kunskapsutveckling vid
Ribbybergsskolan i Haninge kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Ribbybergsskolan avseende verksamhetens kvalitet gällande stimulerande undervisning för elever i årskurs 4 som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Syftet med denna kvalitetsgranskning är att granska att undervisningen i årskurs 4 genomförs på ett sådant sätt att elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling bibehåller sitt intresse för skolarbetet och får möjlighet att nå längre. De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning arbetar lärare metodiskt vid planering och i undervisning för att ge elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling möjlighet att nå längre?
2. I vilken utsträckning ger skolans ledning stöd för en undervisning som stimulerar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området. I bilaga 2 finns beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. Granskningen genomförs i 30 skolor, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Ribbybergsskolan, Haninge kommun ingår i denna granskning. Skolinspektionen besökte Ribbybergsskolan den 18 januari 2022 samt genomförde digitala intervjuer med personal den 19, 20 och 31 januari. Besöket genomfördes av utredarna Sara Algulin och Tobias Thorén. Totalt sex intervjuer med elever, lärare, representanter för elevhälsan och rektorn samt sex lektionsobservationer har genomförts.

Beslut:

Lärares arbete med planering och undervisning för elever som ligger långt framme i sin kunskapsutveckling

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Rektorn behöver säkerställa att alla lärare i sin planering utformar undervisningen så att den även stimulerar och utmanar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Skolledningens stöd för en undervisning som stimulerar elever som ligger långt framme i sin kunskapsutveckling

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- Rektorn behöver genom sin organisation skapa reella möjligheter för elevhälsan och lärare att samverka kring undervisning som stimulerar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.
- Rektorn behöver organisera verksamheten så att lärare ges möjlighet att utveckla en undervisning som även möter elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. I detta ingår exempelvis att säkerställa att gemensamma diskussioner kring undervisningsutveckling för elevgruppen genomförs, att goda undervisningsexempel får spridning samt att skapa en tydligare gemensam bild av vilka elever som nått längre i sin kunskapsutveckling.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2022-09-21 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2019:5786) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Lärares arbete med planering och undervisning för elever som ligger långt framme i sin kunskapsutveckling

Inom denna frågeställning granskas fyra områden:

- I vilken utsträckning lärarens *planering av undervisningen* (även) utgår från behoven hos elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.
- I vilken utsträckning läraren ger elever som ligger långt framme i sin kunskapsutveckling *tillräckliga utmaningar*.
- I vilken utsträckning de elever som nått långt/blir klara fort får *stöd för att komma vidare* i sin kunskapsutveckling.
- I vilken utsträckning undervisningen genomsyras av *ändamålsenliga förväntningar* på elevernas förmåga.

Skolinspektionen bedömer att Ribbybergsskolan som helhet endast i vissa delar arbetar metodiskt vid planering och i undervisningen för att ge elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling tillräckliga utmaningar och möjlighet att nå längre.

Den sammanfattande motiveringen till bedömningen är följande: Granskningen visar att lärarna vid Ribbybergsskolan i sin planering endast i viss utsträckning beaktar tidigare höga elevprestationer och förbereder material även för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Vidare visar granskningen att elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling i varierande grad får uppgifter som är utmanande utifrån deras nivå, men att eleverna ofta får träna på uppgifter som de redan kan och att möjligheten till berikning och acceleration varierar mellan olika ämnen. Granskningen visar att lärarna använder sig av olika metoder och material i undervisningen så att eleverna får möta en viss variation. Lärarna ger lämpliga former av stöd för elever som nått långt, liksom kontinuerlig återkoppling och erkänsla för tidigare ansträngningar. Vidare visar granskningen att lärarna uppmärksammar och stödjer både pojkar och flickor som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Slutligen visar granskningen att undervisningen präglas av lärarnas höga och ändamålsenliga förväntningar på elevernas förmåga men att lärarna endast i viss mån arbetar för att kompensera de elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling men som saknar uppmuntran och stöd hemifrån.

Lärare tar i sin planering i varierande grad hänsyn till behoven hos elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Granskningen visar att lärarna vid Ribbybergsskolan i viss utsträckning förbereder uppgifter och material för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling men att lärarna lämnas ensamma i planeringen av undervisningen. Av intervjuer med lärare och av skoluppgifter som Skolinspektionen tagit del av framgår att lärarna till exempel planerar för utvecklande frågor och öppna uppgifter för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Lärarna ger exempel på fördjupningsuppgifter av öppen karaktär eller skrivuppgifter där eleven kan utveckla sitt skrivande. Ett annat exempel som ges är att lärare planerar för att elever som snabbt blir klara kan få arbeta med kamratrespons, där eleverna får läsa varandras texter och träna på att ge varandra återkoppling. Genom att förbereda öppna uppgifter som kan utvecklas beskriver lärarna att de kan stimulera eleverna oberoende av hur långt de nått i sin kunskapsutveckling. Dock visar granskningen att planering av undervisningen inte sker i ämneslagen. Enligt lärarna och elevhälsan är skolan organiserad i årskursvisa arbetslag vilket gör att lärarna främst arbetar med lektionsplaneringar i sin egen årskurs. En del lärare har inte någon ämneskollega i sitt arbetslag vilket innebär att lärarna ofta planerar sin undervisning på egen hand. Lärarna berättar att de har en plattform där de kan dela sina planeringar med varandra men att detta görs i begränsad omfattning. Av intervju med rektorn framgår att rektorn tar del av lärares planeringar i skolans lärplattform.

Granskningen visar att lärarna beaktar tidigare höga elevprestationer och kontinuerligt uppdaterar planeringen med utgångspunkt i elevernas förändrade behov, däremot är inte detta något som tydliggörs i elevernas individuella utvecklingsplaner. Av intervju med lärarna framgår att de tar hänsyn till elevernas tidigare höga prestationer genom att förbereda lektionerna så att det finns extrauppgifter till de elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. I samband med överlämningsmöten får lärarna information om elevernas kunskapsutveckling såsom resultat från nationella prov i årskurs 3. En lärare uppger att oavsett vad elevöverlämningar visar så har hen en beredskap för att det i alla grupper finns elever på olika nivåer kunskaps- och färdighetsmässigt. Enligt en lärare planerar hen ett grundmaterial och ett material som är mer utmanande för elever som blir snabbt färdiga men eleverna får själva bestämma vilken nivå de känner att de befinner sig på och välja vilka uppgifter de arbetar med. Det händer att läraren behöver utmana eleven att våga testa det lite svårare materialet. I de individuella utvecklingsplaner (IUP) som Skolinspektionen tar del av vid skolbesöket ges eleverna omdömen till exempel om vad de kan bli bättre på, men det saknas information i elevernas individuella utvecklingsplaner om vad eller vilket stöd eleverna behöver för att komma vidare i sin kunskapsutveckling. En insats som står i flera IUP:er är att eleverna kan använda studiestöd tid vilket är tid utanför skolan då eleverna kan arbeta med sina

studier. Emellertid framkommer vid intervju med lärarna och elevhälsan att studie-stödtiden inte är för elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling utan främst för elever som behöver stöd i sitt skolarbete.

Lärare ger inte alltid tillräckliga utmaningar till elever

Granskningen visar att elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling inte alltid ges uppgifter som är utmanande utifrån deras nivå, utan det beror på vilket ämne eleverna undervisas i och vilken lärare eleverna har. Av intervju med lärarna framgår att flera lärare på eget initiativ låter elever arbeta med material från en högre årskurs eller material med olika svårighetsnivå. Dock finns det inga gemensamma strategier på skolan för hur lärarna ger elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling uppgifter som är utmanande utifrån den kunskapsnivå eleverna befinner sig på. Av intervju med elever framgår att de får arbeta med olika typer av extrauppgifter eller fördjupningsuppgifter när de blir färdiga med en uppgift. Eleverna ger som exempel att de får arbeta med häfte, problemlösningssuppgifter, läsning eller lärospel men de ger också exempel på att de får rita eller gå tidigare på rast om de blir fort färdiga. Enligt eleverna består häftena av samma typ av uppgifter som inte är svårare än det de arbetat med tidigare. Av intervju med rektorn framgår att elever får arbeta med svårare läromedel och att skolan planerat att elever skulle få mer avancerad undervisning i ett ämne men att detta inte blivit av.

Vidare visar granskningen att lärarna ger eleverna möjlighet till acceleration och berikning, men att det varierar mellan olika ämnen i vilken utsträckning detta görs. Av intervjuer med elever och lärare framgår att elever vid behov får accelerera i matematik genom att arbeta med mer avancerade uppgifter. En lärare berättar att hen låter eleverna arbeta med problemlösningssuppgifter som börjar på en enklare nivå där det också finns flera svårare nivåer. En lärare berättar om en skrivuppgift där elever som snabbt blev färdiga fick redovisa sina berättelser muntligt med inlevelse och genom gestaltning. Dock berättar lärare att det finns elever som de skulle önska kunde få sin undervisning med elever i äldre årskurser i vissa ämnen, men att det rent schematekniskt inte fungerat. När det gäller berikning beskriver lärare att de arbetar med detta i geografi och eleverna bekräftar att de får arbeta med extrauppgifter i geografi om de blir klara. På ett par av de lektioner som Skolinspektionen observerar förekommer det att lärare anpassar uppgifter efter elevernas kunskapsnivåer, exempelvis fick elever i svenska arbeta med kamratbedömning och elever i geografi fick arbeta med fördjupning.

Granskningen visar också att lärarna använder sig av olika metoder och material i undervisningen så att eleverna får möta en viss variation. Av intervjuer med elever och lärare ges en samstämmig bild av hur undervisningen varierar. Lektioner kan innehålla flera olika moment såsom lärargenomgångar, filmvisning, enskilt arbete eller arbete i olika gruppkonstellationer. Lärare beskriver också hur elever fått ar-

beta med olika redovisningsformer. Ett exempel är att ett område om kristendomen avslutades genom att eleverna fick spela upp ett julspel, vilket eleverna uppskattade. I intervjun med eleverna berättar eleverna att de tyckte att julspelet var både roligt och lärorikt. Även Skolinspektionens observationer bekräftar att undervisningen varierar.

Lärare ger i huvudsak stöd för att elever ska komma vidare i kunskapsutvecklingen

Granskningen visar att lärarna ger lämplig form av lärarstöd för att elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling ska komma vidare i sitt lärande. Lärarna ger också erkänsla för tidigare ansträngningar. Av intervjuer med elever och lärare såväl som av lektionsobservationer framgår att lärarna ger stöd i undervisningen. Lärarna går runt i klassrummet när eleverna arbetar och elever får hjälp genom att räcka upp handen, men också utan att påkalla lärarnas uppmärksamhet. Lärarna hjälper eleverna, inte alltid genom att ge svaret utan genom att eleverna får hjälp av lärarna i hur de ska tänka för att kunna lösa uppgifter på egen hand. En lärare berättar att hen aktivt arbetar för att eleverna ska hitta egna strategier att till exempel bearbeta en text. Av intervjuer med lärare och av lektionsobservationer framgår att lärarna styr över gruppindelningar och elevernas placeringar så elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling sitter nära varandra och kan inspirera varandra i arbetet och arbeta med uppgifter på sin nivå. En lärare berättar att det kan vara enklast att låta elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling arbeta ihop för att de klarar sig bättre på egen hand men att läraren också kan ge mer tid till de starkare eleverna genom att styra grupperna. En lärare berättar om hur hen hinner med mer när hen låter eleverna arbeta i olika gruppkonstellationer. Dock framgår av intervjuer med lärare att flera lärare känner en stress över att inte hinna med alla elever och att lärarna prioriterar elever som har svårigheter i skolarbetet före elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling. Av intervju med lärare framgår också exempel där elever inte aktivt ges extrauppgifter utan elever förutsätts själva ta initiativ till detta.

Granskningen visar att lärarna kontinuerligt ger återkoppling till eleverna för att de ska utvecklas ännu mer. Av intervjuer med lärare och elever och vid lektionsobservationer framgår att lärare stödjer elever genom att ge kontinuerlig återkoppling på hur eleverna kan komma vidare i sitt lärande. Återkoppling som ges såväl muntligt som skriftligt kan exempelvis innebära att lärarna uppmuntrar eleven att använda fler begrepp, utmanande frågor eller att lärare ger elever tips på hur de kan komma vidare. En lärare uppger att hen ger eleverna kontinuerlig återkoppling när eleverna arbetar i digitala dokument, då kan läraren gå in och kommentera elevernas texter under tiden de skriver. Dock uppger eleverna att de inte alltid vet vad eller hur de ska göra för att utveckla sitt lärande. Elever berättar att lärarna ger dem uppmuntrande kommentarer eller beröm när de gjort något bra men att eleverna

inte alltid vet hur eller vad de ska göra för att komma längre i sin kunskapsutveckling. Elever berättar att de uppskattar när de får konkreta tips från läraren så att de vet vad de ska göra för att förbättra sig. En elev ger exempel på när hen fick konkret respons om att skriva mer varierat och att denna respons hjälpte eleven att förbättra sin text.

Granskningen visar också att lärarna ger eleverna stöd i att få överblick över skolarbetet genom att ibland låta eleverna reflektera över sitt eget lärande. Av intervju med lärare framgår att eleverna tränas i att få överblick över sitt lärande genom att reflektera över vad de har gjort bra, vad som kan förbättras och vilka svårigheter de har stött på samt hur de kan utveckla en god studieteknik. Det kan handla om att lärarna visar eleverna hur de kan planera sitt arbete genom att utgå från olika elevexempel. Ett annat exempel som lärarna berättar om är att de visar olika metoder för att lösa uppgifter. Detta bekräftas också av Skolinspektionens lektionsobservationer. Dock uppger rektorn att det inte finns gemensamma strategier för hur skolan ska arbeta för att utveckla elevernas studieteknik.

Granskningen visar att lärare i viss utsträckning stöttar elever att ta sig an nya kunskapsområden genom att låta dem möta ett undervisningsinnehåll eller en undervisningsform som ligger utanför den planerade lektionens innehåll. Av intervjun med lärarna ges exempel på att lärarna tar reda på vad eleverna är intresserade av och erbjuder undervisningsmaterial och redovisningsformer som anknyter till elevernas intressen. En lärare brukar exempelvis samla in frågor och funderingar som eleverna har och eleverna får sedan vara med och ta reda på svaren som diskuteras i klassen. Några elever säger visserligen att lärarna inte vet så mycket om det som eleverna är intresserade av men andra elever säger att lärarna anstränger sig för att göra undervisningen rolig och intressant.

Vidare visar granskningen att lärarna uppmärksammar och stöttar både pojkar och flickor som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Av intervju med lärarna framgår visserligen att det saknas en gemensam strategi för detta, men att de ändå reflekterar över hur de ska motverka eventuella skillnader mellan könen i undervisningen. Exempel på hur lärare arbetar för att motverka könsskillnader är att lärare aktivt fördelar ordet och att eleverna har fasta placeringar. Av intervjuer med lärare och elever såväl som lektionsobservationer framgår att lärare ger stöd till både pojkar och flickor.

Undervisningen präglas i huvudsak av ändamålsenliga förväntningar på eleverna

Granskningen visar att lärarnas förväntningar utgår från en aktuell bild av elevernas individuella kunskande och förutsättningar. Granskningen visar också att lärarnas höga förväntningar kommer till uttryck i tilltal och bemötande av eleverna. Av intervjuer med lärare och elever och av lektionsobservationer framgår exempelvis

att lärarna är positiva, berömmar eleverna och skapar trygghet i klassrummet. Intervjuade lärare säger att det är viktigt att visa att de tror på alla elever, att de har höga förväntningar på samtliga elever och att de uppmuntrar alla elever att arbeta med avancerade uppgifter. Samtidigt framkommer i intervjuer med lärare och elever att lärare i viss mån hjälper elever som har svårt med skolarbetet i högre utsträckning än andra elever. En lärare beskriver också att det råder olika kulturer i skolans klasser och ger exempel på en klass där det inte är hög status bland eleverna att vara duktig i skolan. Enligt läraren finns det inte något gemensamt arbete kring detta på skolan. Vidare visar granskningen inget annat än att lärarnas undervisning är fri från uttryck för stereotypa föreställningar kopplade till elevers kön, socioekonomiska bakgrund och migrationsbakgrund.

Granskningen visar att lärarna i viss mån arbetar för att kompensera de elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling men som saknar uppmuntran och stöd hemifrån. Av intervju med lärare framgår att de har kännedom om elevernas bakgrund och skiftande hemförhållanden. Dock uppger lärare att det exempelvis finns elever som når upp till kunskapskraven men som inte tycker om skolan, där skolan inte satt in några särskilda åtgärder kring eleverna. Av Skolinspektionens observationer bekräftas denna bild. När det gäller läxor berättar rektorn att skolan inte förutsätter att eleverna har studievana hemifrån och att grundinställningen är att eleverna ska kunna arbeta med läxor på egen hand, antingen på studiestödstitid eller i hemmet. Rektorn uppger vidare att skolan erbjuder lovskola för alla elever, även för de elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Dock berättar elevhälsan att lovskolan främst är för elever som behöver stöd i skolarbetet, inte för elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver säkerställa att alla lärare i sin planering utformar undervisningen så att den även stimulerar och utmanar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Visserligen visar granskningen att en del lärare planerar en undervisning som tar hänsyn till behoven hos elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling och att det bland lärarna på Ribbybergsskolan förekommer flera goda exempel på hur lärare planerar öppna uppgifter med goda möjligheter till acceleration eller berikning. Samtidigt visar granskningen att det varierar i vilken utsträckning lärarna planerar och genomför undervisning på ett sådant sätt att det stimulerar elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling. Det framgår av intervjuer med lärare och elevhälsa att lärarna i hög utsträckning planerar sin undervisning på egen hand.

Skolinspektionen menar att lärarna i högre grad skulle kunna dra nytta av varandras erfarenheter och kompetens för att hjälpa varandra att planera undervisningen så att elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling stimuleras och utmanas. Det framgår av intervjuer med elever, rektorn och elevhälsans representanter att elever som snabbt blir färdiga inte alltid erbjuds mer stimulerande uppgifter i samtliga ämnen utan istället får arbeta med till exempel fler uppgifter av samma slag. Även lärare uppger att det varierar mellan olika ämnen i vilken utsträckning eleverna får en undervisning som ger möjlighet till berikning och acceleration.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna planerar sin undervisning utifrån elevernas behov i samtliga ämnen så att elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling får arbeta med uppgifter som är tillräckligt utmanande utifrån elevernas kunskapsnivå. Detta kan vara exempelvis uppgifter "utan tak", frågor som bidrar till reflektion och problemlösning eller uppgifter utan ett på förhand givet svar som eleverna aktivt kan arbeta med under hela den avsatta tiden.¹ Skoluppgifterna behöver ge eleverna möjlighet såväl till breddning och fördjupning av stoffet (berikning) som till att vid behov arbeta snabbare än klasskamraterna (acceleration).²

Skolledningens stöd för en undervisning som stimulerar elever som ligger långt framme i sin kunskapsutveckling

Inom denna frågeställning granskas följande tre områden:

- I vilken utsträckning skolans uppföljning av resultat ger underlag för genomförande och utveckling av undervisning som stimulerar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.
- I vilken utsträckning rektorn genom sin organisation skapar reella möjligheter för elevhälsa och lärare att samverka kring undervisning som stimulerar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.
- I vilken utsträckning rektorn genom sin organisation skapar reella möjligheter för lärare att – tillsammans eller på egen hand – genomföra och utveckla en undervisning som möter elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

¹ Skolinspektionen (2011). *Litteraturöversikt. Alla elevers rätt till stöd och stimulans.*

² Se mer om begreppen i Pettersson, E. (2011). *Studiesituationen för elever med särskilda matematiska förmågor*, s. 70; Skolverket (2015). *Stödmaterial: Särskilt begåvade elever: 1.3 Organisatorisk och pedagogisk differentiering*, s. 6 ff; Skolverket (2012). *Högpresterande elever, höga prestationer och undervisningen*, s. 8.

Skolinspektionen bedömer att skolenhetens ledning i vissa delar ger stöd för en undervisning som stimulerar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling, men att rektorn i begränsad utsträckning skapar reella möjligheter för lärare respektive elevhälsa att samverka kring och utveckla undervisningen för denna elevgrupp.

Den sammanfattande motiveringen till bedömningen är följande: Granskningen visar att rektorn i sin uppföljning av kunskapsresultat synliggör samtliga elever, men att de elever som riskerar att inte nå målen för utbildningen prioriteras i diskussioner och analys. Uppföljning av undervisningens kvalitet är begränsad och i synnerhet avseende elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling. Det samlade underlag som uppföljningen ger av elevernas kunskapsresultat samt undervisningens kvalitet används inte heller specifikt för att utveckla undervisningen för elever som nått längre i sin kunskapsutveckling. Vidare visar granskningen att rektorn ger elevhälsan få reella möjligheter att samverka med lärarna kring en undervisning som stimulerar denna elevgrupp och att det saknas rutiner för hur elevhälsans kompetenser kan bistå lärarna i att genomföra och utveckla en sådan undervisning. Härutöver visar granskningen att skolenheten saknar gemensamma strategier till stöd för genomförandet av en undervisning som stimulerar denna elevgrupp. Även om verksamheten är organiserad så att lärarna har reella möjligheter att diskutera undervisningen, är fokus i begränsad omfattning på den undervisning som gynnar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Rektorns uppföljning ger ett begränsat underlag för att utveckla undervisningen för elevgruppen

Granskningen visar att rektorn vid uppföljning av kunskapsresultat i flera avseenden synliggör elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Rektorn uppger i intervju att alla elevers kunskapsutveckling följs upp och analyseras regelbundet under och efter varje avslutad termin. Inför dessa tillfällen får undervisande lärare i alla ämnen göra en bedömning och gradering enligt en färgskala av varje elevs kunskapsutveckling. Elever som når "mer än godtagbara kunskaper" ska enligt huvudmannens direktiv synliggöras i uppföljningen och betecknas med en egen färg, blå. Analyser av kunskapsresultat görs därefter såväl i årskursarbetslag som vid gemensamma konferenser med rektor och elevhälsan. Lärare uppger dock att vid uppföljning av kunskapsresultat prioriteras i första hand elever som befaras inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Rektorn uppger att det finns elever som har potentialen att nå längre vilka inte definieras som blå i skolans uppföljning. I nuläget finns inte en samsyn bland skolpersonalen kring vilka dessa elever är, men diskussionen om detta har påbörjats enligt rektorn.

Granskningen visar vidare att jämförelser görs av pojkars och flickors kunskapsresultat men att få insatser gjorts i de fall avvikelser uppmärksammas. Av intervju med rektorn framgår exempelvis att pojkars kunskapsresultat generellt är lägre än flickors undantaget ämnet engelska. Av intervju med lärare och rektorn framgår vidare att det inte har gjorts några gemensamma insatser kopplat till skillnader i pojkars och flickors kunskapsresultat och för elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling.

Granskningen visar att rektorns uppföljning av undervisningens kvalitet är begränsad, i synnerhet vad gäller hur undervisningen anpassas och utvecklas för elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling. Av intervjuer med rektor och lärare framgår att rektorn ibland tar del av lärares lektionsplaneringar och att samtal kring undervisning generellt förs i olika forum där lärare och rektorn deltar. Dock finns inte i nuläget ett arbete med att observera undervisning mer än att specialpedagoger vid behov kan studera hur undervisningen bäst anpassas för elever i behov av stödåtgärder. Vidare framgår att rektorn i viss utsträckning följer upp hur lärare generellt skriver elevernas individuella utvecklingsplaner. Dock har det enligt rektorn inte varit något särskilt fokus på hur åtgärder skrivs för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling i elevernas individuella utvecklingsplaner.

Sammantaget visar granskningen att uppföljningen av skolans resultat i begränsad omfattning används som underlag för arbetet med att utveckla undervisningen för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Av intervjuer med lärare, företrädare för elevhälsan och rektorn framgår att fokus vid resultatuppföljning främst är att identifiera stödåtgärder för elever som riskerar att inte nå kunskapsmål som minst ska uppnås. Intervjuade i samtliga grupper framhåller också att de är i början av arbetet med att föra diskussioner kring hur de ska arbeta med elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling. Ett diskussionstillfälle, så kallat lärarforum, ägnades också under höstterminen 2021 åt hur skolan bättre ska anpassa undervisningen för elever som når mer än godtagbara kunskaper i olika ämnen.

Rektor skapar få reella möjligheter för elevhälsa och lärare att samverka kring undervisning för den aktuella elevgruppen

Granskningen visar att det saknas rutiner och arbetssätt för hur elevhälsans kompetenser ska stödja lärarna i att genomföra och utveckla en stimulerande undervisning för elever som nått långt i sin kunskapsutveckling. Av intervjuer med lärare och företrädare för elevhälsan framgår visserligen att de regelbundet träffas i olika mötesforum och att det förekommer generella samtal kring utveckling av undervisning. I ett enskilt fall har också en specialpedagog handlett en lärare i hur undervisningen kan bli bättre och mer anpassad för en elev som kommit långt i sin kunskapsutveckling i ett visst ämne. Dock visar granskningen att elevhälsan i liten utsträckning stödjer lärare i arbetet med att identifiera elever eller utveckla undervisningen för denna elevgrupp. Rektor uppger också att det inte finns ett organiserat

arbete kring elevgruppen eller hur företrädare för elevhälsan bäst ska stödja lärarna i detta. Såväl lärare som företrädare för elevhälsan uppger att elevhälsans kompetens skulle kunna användas betydligt mer i arbetet med elevgruppen.

Vidare visar granskningen att rektorn inte organiserar elevhälsan så att den ges reella möjligheter att arbeta tillsammans med lärarna för att utveckla undervisningen för elevgruppen. Lärare och företrädare för elevhälsan uppger att de samarbetar kring elever som har svårt att nå kunskapsmålen men att elevhälsan inte har utrymme för att samverka med och stödja lärare när det gäller elever som har nått långt i sin kunskapsutveckling. Rektorn uppger i intervju att fokus det senaste läsåret främst varit på organisering av elevhälsan. Rådande pandemi har också inneburit begränsningar för elevhälsan i arbetet med elever som nått längre i sin kunskapsutveckling.

Rektor skapar vissa möjligheter för lärare att utveckla undervisningen för den aktuella elevgruppen

Granskningen visar att det saknas gemensamma strategier för en undervisning som stimulerar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Av intervjuer med lärare, företrädare för elevhälsan och rektorn framgår att det inte finns någon gemensam strategi för hur man på skolan ska möta de behov som dessa elever har. Av intervjuer med lärare framgår att hittills sker arbetet utifrån enskilda lärares eller arbetslags initiativ. Företrädare för elevhälsan uppger också att skolan behöver få en bättre gemensam bild av vilka elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling. Dessa elever hör inte alltid till den grupp som når mer än godtagbara kunskaper i ett eller flera ämnen.

Vidare visar granskningen att det vid skolenheten finns vissa arbetssätt som möjliggör för lärarna att ta del av kunskap som kan gynna elevgruppen, men att sådan kunskap främst förblir i respektive arbetslag och inte får spridning på skolan. Lärare och rektorn uppger att de via skolans lärplattform kan ta del av varandras planeringar och att det förekommer diskussioner kring dessa. Pedagogiska planeringar har också varit ett utvecklingsområde under läsåret och i exempelvis naturorienterade ämnen finns en gemensamt framtagna kursplan. Nyligen har också skolan implementerat ett nytt system med screeningtester av elevers kunskaper i ämnena svenska, engelska och matematik vilket kan bidra till att identifiera elever som behöver utmanas mer. Av intervjuer med lärare framgår dock att samarbete framförallt är begränsat till respektive årskurs och att det i nuläget inte finns ett gemensamt arbete kring undervisningsutveckling för den aktuella elevgruppen.

Granskningen visar att även om verksamheten är organiserad så att lärarna har reella möjligheter att diskutera undervisningen, är fokus i begränsad omfattning inriktad på den undervisning som gynnar elever som ligger långt fram i sin kunskapsut-

veckling. Av intervjuer med lärare och rektor framgår att det finns tid avsatt för gemensamma möten i såväl arbets- som ämneslag. Det genomförs också så kallade lärarforum fem gånger per termin där pedagogiska frågor diskuteras. Vid ett tillfälle under höstterminen diskuterades exempelvis mer ingående skolans arbete med att skapa en bättre anpassad undervisning för elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling. Vid detta tillfälle delade också lärare med sig olika tips och råd. Lärare uppger dock att fokus vid lärares möten i liten utsträckning är hur undervisningen för den aktuella elevgruppen ska utvecklas. Det utvecklingsarbete som påbörjades under höstterminen beskrivs som avstannat delvis på grund av rådande pandemi. Lärare och representanter för elevhälsan framhåller även att schemaläggning skulle kunna ses över för att bättre skapa tillfällen att arbeta med mindre elevgrupper, alternativt att ämnen för olika årskurser schemaläggs parallellt, vilket skulle innebära att en elev kan läsa ett ämne med en högre årskurs. Lärare uppger också att det i nuläget inte finns ett fungerande system för observation av varandras undervisning.

Granskningen visar vidare att det under det senaste läsåret genomförts fortbildningsinsatser på skolan i exempelvis ledarskap i klassrum men att det inte skett några fler insatser kopplat till elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling. Rektorn uppger att det har förts vissa samtal i huvudmannens rektorsgrupp kring elever som uppnått mer än godtagbara kunskaper men det finns inte någon samverkan med andra skolenheter för att stimulera och utmana elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver genom sin organisation skapa reella möjligheter för elevhälsan och lärare att samverka kring undervisning som stimulerar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Granskningen visar att rektorn inte har organiserat verksamheten så att elevhälsan ges möjligheter att samverka med lärarna kring undervisning som stimulerar och utmanar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Elevhälsans representanter uppger att de inte har utrymme för att samverka med och stödja lärare när det gäller elever som har nått långt i sin kunskapsutveckling. Rektorn uppger också att fokus det senaste läsåret främst varit på organiseringen av elevhälsa samt att rådande pandemi inneburit begränsningar i elevhälsans arbete.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn organiserar verksamheten på ett sådant sätt att elevhälsans kompetens tas till vara vid utveckling och genomförande av undervisningen för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. För att detta ska kunna ske behöver rektorn skapa möjligheter för elevhälsan och

lärare att samverka kring utbildningen i form av exempelvis mötestid eller utrymme att ta fram åtgärder och pedagogiskt material för elevgruppen.

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete även behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver organisera verksamheten så att lärare ges möjlighet att utveckla en undervisning som även möter elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. I detta ingår exempelvis att säkerställa att gemensamma diskussioner kring undervisningsutveckling för elevgruppen genomförs, att goda undervisningsexempel får spridning samt att skapa en tydligare gemensam bild av vilka elever som nått längre i sin kunskapsutveckling.

Granskningen visar att även om rektorn organiserar verksamheten så att lärarna ges möjlighet att diskutera undervisningsutveckling så riktas fokus i det arbetet sällan mot elever som också nått längre i sin kunskapsutveckling. Av intervjuer med lärare, elevhälsans representanter och rektorn framgår att ett utvecklingsarbete inleddes under höstterminen men att det har avstannat. Det framgår också att det i nuläget inte finns någon gemensam strategi för hur undervisningen för elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling ska utvecklas och förbättras.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn organiserar verksamheten på ett sådant sätt att lärare får faktiska möjligheter att utveckla undervisningen för att möta behoven även hos elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Det kan exempelvis innebära att skapa mötesstrukturer eller organisera arbetslag och schemaläggning i syfte att möjliggöra för lärarna att utveckla undervisningen även för denna elevgrupp. Som en del i arbetet behöver rektorn också se till att diskussioner sedan genomförs, att goda exempel på undervisning för elevgruppen får spridning i hela kollegiet och att personalen har samsyn kring vilka elever som nått längre i sin kunskapsutveckling.

På Skolinspektionens vägnar

X Anna Johansson

Beslutsfattare

Signerat av: Anna Johansson

X Sara Algulin

Föredragande

Signerat av: Sara Algulin

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Tobias Thorén och Anna Sundman Marknäs deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Ribbybergsskolan den 18-20 januari och hade ett kort uppföljande samtal med rektorn den 31 januari 2021. Besöket genomfördes av Sara Algulin och Tobias Thorén. Vid digitala intervjuer med lärare deltog också utredaren Ulrika Rosengren. Lektionsobservationer och elevintervjuer genomfördes på plats. Intervjuer med lärare, elevhälsa och rektor gjordes digitalt.

Ribbybergsskolan F-6 är en kommunal skolenhet med 524 elever. Det finns tre klasser per årskurs. Eleverna i årskurs 4 är indelade i tre klasser och det går cirka 25 elever i varje klass. Enligt inkomna uppgifter från skolans rektor undervisar fyra lärare i årskurs 4 innevarande läsår, varav tre är legitimerade och behöriga.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Sex lektionsobservationer
- Två gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En gruppintervju med skolans elevhälsa
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skollagen

1 kap. 4 §

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, s. 221) framgår att i detta ligger att skolan har ett kompensatoriskt uppdrag beträffande de barn och elever som har sämre förutsättningar. Skolan ska också ge varje flicka och pojke lika möjlighet att utveckla sin fulla potential som människor.

2 kap. 25 §

Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande och elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, s. 276) framgår att skolan har ett ansvar för att skapa en god lärandemiljö för elevernas kunskapsutveckling och att en utgångspunkt är att lärande och hälsa på många sätt påverkas av samma faktorer. Vidare framgår att arbetet med elevhälsa förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper.

3 kap. 2 §

Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling, för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav eller kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, s. 285) förtydligas att alla elever, även de som utvecklas snabbt, har rätt att få stimulans och utmaningar i skolarbetet. Även elever som lätt når kunskapskraven eller har speciella talanger har rätt att få en individanpassad undervisning och uppmuntran att nå ännu längre i sin kunskapsutveckling.

2011 års läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet

1 Skolans värdegrund och uppdrag

En likvärdig utbildning

I grundskolans läroplan anges att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Skolans uppdrag

Vidare är skolans uppdrag att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling.

2 Övergripande mål och riktlinjer

2.2 Kunskaper

Av läroplanen framgår även att skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Läraren ska bland annat ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande; stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan; organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang. Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.

2.8 Rektorns ansvar

Vidare framgår av läroplanen att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningens och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna bland annat får den ledning och stimulans som de behöver och att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt

ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och lära av varandra för att utveckla utbildningen.

Bilaga 4: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den regelbundna kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1: Rektorn behöver säkerställa att alla lärare i sin planering utformar undervisningen så att den även stimulerar och utmanar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 2: Rektorn behöver genom sin organisation skapa reella möjligheter för elevhälsan och lärare att samverka kring undervisning som stimulerar elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 3: Rektorn behöver organisera verksamheten så att lärare ges möjlighet att utveckla en undervisning som även möter elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. I detta ingår exempelvis att säkerställa att gemensamma diskussioner kring undervisningsutveckling för elevgruppen genomförs, att goda undervisningsexempel får spridning samt att skapa en tydligare gemensam bild av vilka elever som nått längre i sin kunskapsutveckling.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?